

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาและสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร. 0 2244 2060

เรื่อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

ผู้เรียบเรียง นางสาวศรันยา สีมา นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

ออกอากาศ ตุลาคม 2562

การอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมบางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างกัน อันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ หรือโต้แย้งสิทธิของบุคคลอื่น ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งแต่เดิมเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาททางแพ่งหรือทางอาญา รัฐจะเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการระงับข้อพิพาทนั้นโดยใช้กระบวนการทางศาล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม อย่างไรก็ตามแม้การระงับข้อพิพาทโดยศาลจะเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่เป็นธรรม แต่ในความเป็นจริงแล้วการระงับข้อพิพาทโดยศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ใช้เวลานาน เสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีเสียไป ประกอบกับจำนวนผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ของศาลมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนข้อพิพาทที่ขึ้นสู่ศาล ในบางครั้งจึงอาจไม่สามารถแก้ไขเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที ก่อให้เกิดปัญหาคดีค้างอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกวิธีหนึ่งมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในชั้นก่อนฟ้องคดี เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายกลางที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีสำหรับข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภท เพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ระหว่างกันด้วยความสมัครใจของทุกฝ่ายโดยสันติวิธี และไม่มีกรณีวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้น โดยมีบุคคลที่สามที่เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เสนอแนะแนวทางในการยุติข้อพิพาทให้แก่คู่กรณี และจัดทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้คู่กรณีสามารถหาทางออกของปัญหาที่เป็นที่พอใจของทุกฝ่ายร่วมกันได้

ข้อพิพาทที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ได้ มี 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่ไม่ใช่ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา และข้อพิพาทอื่นนอกจากที่กล่าวมาซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่เกิน 5,000,000 บาท หรือไม่เกินตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา โดยคู่กรณีที่มีความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องยื่นคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทเพื่อขอเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย และเมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้แต่ต่อมาคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น อีกฝ่ายหนึ่งสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้

ประเภทที่ 2 ข้อพิพาททางอาญา ซึ่งเป็นข้อพิพาทในความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390-395 และมาตรา 397 และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้ เมื่อคู่กรณีได้ทำข้อตกลงระงับข้อพิพาททางอาญาระหว่างกันแล้วให้ถือว่าสิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับเฉพาะคู่กรณีที่ทำข้อตกลงดังกล่าว และในกรณีที่คู่กรณีมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา สิทธิการฟ้องคดีอาญาจะระงับไปก็ต่อเมื่ออีกฝ่ายได้ปฏิบัติตามข้อตกลงส่วนแพ่งแล้ว

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ยังเปิดโอกาสให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้ในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปีตามที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ อีกทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินที่ไม่ใช่ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา และข้อพิพาทอื่นนอกจากที่กล่าวมาซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่เกิน 500,000 บาท หรือไม่เกินตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา และไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390-395 และมาตรา 397 หรือความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กฎหมายกำหนด โดยให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม อุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

การนำมาตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีมาใช้ในการระงับข้อพิพาท ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น การเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่กรณี จึงช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีลงได้ ช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล อีกทั้งยังมีมาตรการในการบังคับให้คู่กรณีปฏิบัติตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป

บรรณานุกรม

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2562) เอกสารแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (สำหรับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (นำร่อง)). สืบค้น 18 ตุลาคม 2562 จาก http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_2/2562/KM.pdf
- “พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562” (26 พฤษภาคม 2562). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก, น. 1-21.
- อนันต์ จันทโรภากร. (2558). ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท: การเจรจา การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทอนุญาโตตุลาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.